

Теорія та методика навчання фізики, астрономії

УДК 378.014.242:[53+52]

DOI: 10.31652/2786-5754-2026-10-32-41

Сільвейстр А.М.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фізики та методики навчання фізики, астрономії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-3633-3910
e-mail: silveystram@gmail.com

Моклюк М.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізики та методики навчання фізики, астрономії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
ORCID ID 0000-0002-8717-5940
e-mail: mokljuk@gmail.com

МОЖЛИВОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ Й АСТРОНОМІЇ

У статті розглядається проблема реалізації та потенціал академічної мобільності як стратегічного інструменту підвищення якості підготовки майбутніх учителів фізики та астрономії в умовах інтеграції України до Європейського освітнього простору. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю оновлення професійної підготовки педагогів природничих дисциплін, які мають бути готовими до інноваційної діяльності, міжкультурної взаємодії та безперервного саморозвитку.

Автори здійснили ґрунтовний аналіз сучасних наукових підходів до дефініції понять «академічна мобільність», «професійна мобільність» та «соціальна мобільність», висвітлюючи їх взаємозв'язок та специфіку в контексті педагогічної освіти. У роботі систематизовано види та форми академічної мобільності, що є релевантними для студентів спеціальності 014.08 Середня освіта (Фізика та астрономія). Особливу увагу приділено класифікації мобільності за напрямками: внутрішня, міжнародна, віртуальна, науково-дослідницька та професійно-практична.

У викладі матеріалу деталізовано конкретні можливості для майбутніх учителів, зокрема: участь у програмах обміну (Erasmus+, DAAD, Fulbright), навчання за програмами подвійних дипломів, стажування у провідних наукових центрах, обсерваторіях та використання потужностей віртуальних лабораторій (PhET, Go-Lab, NASA Virtual Labs). Виявлено основні бар'єри, що стримують розвиток мобільності: фінансові труднощі, мовний бар'єр, недосконалість механізмів визнання результатів навчання та недостатня поінформованість здобувачів.

Доведено, що академічна мобільність сприяє не лише поглибленню фахових знань, а й формуванню дослідницьких компетентностей та навичок адаптації до динамічних умов освітнього ринку. У висновках підкреслено, що ефективно поєднання традиційних та віртуальних форм мобільності є запорукою конкурентоспроможності сучасного вчителя фізики. Окреслено перспективи подальших розвідок, що полягають у розробці методичного супроводу інтеграції міжнародного досвіду в національні освітні програми.

Ключові слова: мобільність, академічна мобільність, здобувачі, підготовка учителів фізики й астрономії, Європейський освітній простір.

Silveistr A.M.

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID ID 0000-0002-3633-3910
e-mail: silveystram@gmail.com

Mokliuk M.O.

PhD (in Pedagogical Sciences), Docent,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID ID 0000-0002-8717-5940
e-mail: mokljuk@gmail.com

OPPORTUNITIES FOR ACADEMIC MOBILITY IN THE TRAINING OF FUTURE PHYSICS AND ASTRONOMY TEACHERS

The article discusses the problem of implementation and potential of academic mobility as a strategic tool for improving the quality of training future teachers of physics and astronomy in the context of Ukraine's integration into the European educational space. The relevance of the study is determined by the need to update the professional training of teachers of natural sciences, who must be prepared for innovative activities, intercultural interaction and continuous self-development.

The authors conducted a thorough analysis of contemporary scientific approaches to the definition of the concepts of 'academic mobility,' 'professional mobility,' and 'social mobility,' highlighting their interconnection and specificity in the context of teacher education. The work systematises the types and forms of academic mobility that are relevant for students majoring in 014.08 Secondary Education (Physics and Astronomy). Particular attention is paid to the classification of mobility by type: domestic, international, virtual, research and professional-practical.

The material details specific opportunities for future teachers, including participation in exchange programmes (Erasmus+, DAAD, Fulbright), double degree programmes, internships at leading research centres and observatories, and the use of virtual laboratories (PhET, Go-Lab, NASA Virtual Labs). The main barriers to mobility have been identified: financial difficulties, language barriers, imperfect mechanisms for recognising learning outcomes, and insufficient awareness among applicants.

It has been proven that academic mobility contributes not only to the deepening of professional knowledge, but also to the formation of research competencies and skills for adapting to the dynamic conditions of the education market. The conclusions emphasise that an effective combination of traditional and virtual forms of mobility is the key to the competitiveness of a modern physics teacher. Prospects for further research are outlined, consisting in the development of methodological support for the integration of international experience into national educational programmes.

Keywords: *mobility, academic mobility, applicants, training of physics and astronomy teachers, European educational space.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах глобалізації освіти та інтеграції України до Європейського освітнього простору актуалізується необхідність оновлення підходів до професійної підготовки майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін. Одним із важливих механізмів підвищення якості освіти, формування професійних і міжкультурних компетентностей є академічна мобільність здобувачів вищої освіти.

Проте аналіз практики вищих педагогічних закладів показує, що потенціал академічної мобільності у підготовці майбутніх учителів фізики й астрономії використовується недостатньо. Значна частина здобувачів стикається з обмеженими можливостями участі у внутрішніх і міжнародних програмах обміну через організаційні, фінансові, мовні та інформаційні бар'єри. Недостатньо розробленими залишаються механізми визнання результатів навчання, здобутих у межах програм мобільності, у національному освітньому просторі.

Отже, актуальною є проблема виявлення, систематизації та реалізації можливостей академічної мобільності у процесі підготовки майбутніх учителів фізики й астрономії з метою підвищення їхньої професійної, дослідницької та комунікативної компетентності, а також розвитку здатності до міждисциплінарної взаємодії та інноваційної діяльності в освітньому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки зростаючий інтерес наукової спільноти до академічної мобільності в контексті підготовки вчителів виявився в значній кількості досліджень і публікацій, що розглядають її вплив на формування професійних, міжкультурних та дослідницьких компетентностей. Серед вітчизняних та зарубіжних праць у яких розглядається питання академічної мобільності можна виділити таких науковців як В. Андрущенко, С. Бака, І. Бахов, Н. Варгезе, О. Василенко, К. Гуруз, К. Дуоба, О. Ісак, Б. Кантвелл, О. Козієвська, Ю. Коняхін, В. Кумпікайте, В. Молодиченко, Г. Радіч, Хільде де Ріддер-Сіменс, Д. Свириденко, Дж. Уррі, А. Фавелл та ін.

Так у праці А. Мартинюк та А. Губіної [14] розглядаються питання академічної мобільності студентів, з'ясовуються методи, форми; аналізується, узагальнюється та систематизується інформація стосовно академічної мобільності студентів; звертається увага на активність ЗВО щодо студентської та викладацької міжнародної мобільності; характеризується поняття академічної мобільності. Автори наголошують, що така мобільність може бути реалізована через участь студентів у програмах студентського обміну, програмах подвійних і спільних дипломів, міжнародних літніх і зимових шкіл, конференціях, тренінгах і програмах індивідуальних грантів. Інші форми міжнародного співробітництва в рамках інтернаціоналізації освіти включають: індивідуальну міжнародну академічну мобільність студентів, аспірантів і викладачів; мобільність закладів освіти – створення спільних навчальних програм; інтеграційну мобільність – упровадження міжнародних вимірів та освітніх стандартів у навчальні програми (з метою інтеграції освіти та створення єдиного освітнього простору), з акцентом на інституційну співпрацю.

Феномен академічної мобільності студентства, його генезу, напрями і потоки мобільної української молоді упродовж історичних періодів розглядається авторами [18]. Науковці акцентують увагу на сучасній проблемі виїзду української молоді за кордон, мотивах міграції студентів, головних осередках їх скупчення. Звертають увагу на ризики та основні перепони щодо налагодження механізму міжнародної академічної мобільності в Україні.

У монографії [17] Д. Свириденко проводить аналіз феномену академічної мобільності в контексті глобалізаційних викликів системі вищої освіти. Автором досліджені соціокультурні передумови оформлення ідей академічної мобільності, розкритий зв'язок із проблематикою свободи, проаналізовані екзистенціальні проблеми актуалізації академічної мобільності у сучасній сфері вищої освіти, запропоновані моделі реалізації академічної мобільності в освітньому просторі на початку ХХІ ст.

Науковець І. Бахов [3] акцентує увагу на ролі академічної мобільності як чинника міжкультурної соціалізації студентів. Б. Кантвелл [19] досліджував та аналізував міграційні процеси висококваліфікованих академічних працівників включаючи випадкову, вимушену та договірну мобільність. Дослідник А. Фавелл [21] розглядає мобільність як природну властивість людини та ключову умову її адаптації до глобалізованого світу. К. Гуруз у своєму дослідженні [22] простежував як розвивалася міжнародна мобільність студентів, науковців, програм та закладів вищої освіти з часом, а також як це відбувалося в сучасній глобальній економіці знань протягом першого десятиліття двадцятого століття.

Питання культурної мобільності розглядається міжнародною групою авторів (І. Жупанов, Р. Мейер-Калькуса, Х. Пауль, П. Ньїрі, Ф. Панневик) під керівництвом Стівена Грінблатта, які вводять відповідні принципи та впроваджують їх на практиці. Як зазначається у їхній праці, що культурна мобільність – це не лише явище двадцятого століття, а й ключовий складовий елемент людського життя практично в усі періоди [20].

В. Кумпікайте, К. Дуоба [24] пропонують розвивати компетентності нинішніх студентів за рахунок закордонної мобільності. На думку авторок, коли студенти навчаються за кордоном, то вони отримують і розвивають свої міжнародні компетентності. На прикладі Литви, науковиці, провівши аналіз отриманих результатів, виявили відмінності у розвитку ключових компетентностей серед студентів, які провели за кордоном більше трьох місяців та тих, хто не був за кордоном.

Г. Радич [25] розглядає студентську мобільність як один з кроків у реалізації цифрового простору. На думку авторки, студентська мобільність є засобом підвищення ефективності та якості освітньої системи Європейського простору так як вона забезпечує кращий обмін знаннями, ідеями та впровадження передового досвіду.

Н. Варгезе у своїй праці [26] аналізує еволюцію міжнародної освіти від політично зумовленої до ринково орієнтованої, у цьому випадку підкреслюючи, що сучасні потоки студентської мобільності визначаються насамперед економічними чинниками, а не політичними.

Разом із тим, у ряді робіт підкреслюються організаційні, методичні та оцінювальні прогалини, які вимагають подальшого теоретико-емпіричного вивчення саме для здобувачів, які навчаються за предметною спеціальністю А4.08 Середня освіта (Фізика та астрономія).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Як бачимо з аналізу останніх досліджень і публікацій питанню академічної мобільності майбутніх педагогів розглядаються у наукових працях багатьох дослідників, які акцентують увагу на її ролі у формуванні професійної компетентності, міжкультурної комунікації, розвитку академічної автономії та особистісного зростання здобувачів. Однак у сучасній педагогічній науці недостатньо вивчено специфіку реалізації академічної мобільності саме у підготовці майбутніх учителів фізики й астрономії, з огляду на особливості змісту їхньої фахової та методичної підготовки.

Недостатньо визначено педагогічні умови, що забезпечують ефективне поєднання внутрішньої та зовнішньої мобільності з навчальним процесом у закладах вищої освіти фізико-математичного профілю. Вимагають подальшого опрацювання питання інтеграції результатів навчання, здобутих під час академічних обмінів, у систему формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізики й астрономії.

Також малодослідженими залишаються інструменти оцінювання освітніх результатів, отриманих у межах програм академічної мобільності, методи педагогічного супроводу та мотиваційні чинники участі здобувачів вищої освіти у таких програмах.

Отже, потребує уточнення теоретико-методологічне підґрунтя й практичні шляхи реалізації можливостей академічної мобільності у професійній підготовці майбутніх учителів фізики й астрономії як засобу підвищення якості їхньої освіти та формування конкурентоспроможності на європейському ринку праці.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та аналіз можливостей академічної мобільності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізики й астрономії, спрямованих на підвищення якості їхньої фахової, дослідницької та комунікативної компетентності, розвиток здатності до інноваційної діяльності та інтеграції в європейський освітній простір.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про освіту», держава забезпечує умови для реалізації права здобувачів освіти на навчання впродовж життя та академічну мобільність (9, с. 53), а також на міжнародну академічну мобільність [9, с. 84], та Закону України «Про вищу освіту» науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників на академічну мобільність для провадження професійної діяльності [8, с. 57]. Розглядаючи академічну мобільність студентів, викладачів і науковців, неможливо оминати питання визначення базових понять таких як: «мобільність», «академічна мобільність», «професійна мобільність», «соціальна мобільність» та з'ясувати особливості їх трактування у

загальнонауковому й філософському контекстах.

В. Кремень у праці [13, с. 35] трактує поняття «мобільність» як один із ключових принципів формування європейських просторів вищої освіти і досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів у цих просторах з метою академічного і загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів.

Академічна мобільність - можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами [8].

Щодо професійної мобільності, то як свідчать результати аналізу сучасних наукових праць, науковці неоднаково ставляться до визначення й окреслення її сутності: розуміючи під нею здатність і готовність; інтегровану якість особистості; складне інтегративне утворення; сукупність процесів; специфічний вид діяльності тощо. Наприклад, нам імponує думка В. Бобрицької [4, с. 43], яка зазначає, що це є формування в освітянина вміння швидко адаптуватися до змінних умов і змісту професійної діяльності, а також потреби до неперервної освіти і самовдосконалення.

На думку В. Прошкіна [16, с. 388-389], що не зважаючи на різні погляди щодо розуміння поняття «професійна мобільність», переважна більшість науковців погоджуються, що характерними ознаками вказаного феномену є наступні:

- уміння переходити від одного виду діяльності до іншого;
- готовність і здатність до професійного та особистісного розвитку;
- формування професійної мобільності під впливом зовнішніх і внутрішніх умов;
- уміння швидко орієнтуватися у вимогах ринку;
- готовність ефективно вирішувати різні професійні завдання тощо.

Трансформаційні процеси в українському суспільстві зумовили посилення соціальної мобільності - як добровільної, так і вимушеної. Соціальною мобільністю називається сукупність соціальних переміщень людей, а саме зміни індивідом чи групою осіб соціального статусу, що ними займається в стратифікаційній структурі суспільства. Існує два основних види соціальної мобільності - між поколіннями і всередині поколінь [7].

З'ясувавши базові поняття щодо видів мобільності більш детально зупинимося на академічній мобільності. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів [15] за місцем реалізації права на академічну мобільність вона поділяється на:

- *внутрішню академічну мобільність* - академічну мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) - партнерах в межах України;

- *міжнародну академічну мобільність* - академічну мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) - партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних вищих навчальних закладах (наукових установах).

Основними видами академічної мобільності є [15]:

- *ступенева мобільність* - навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття ступеня вищої освіти, що підтверджується документом (документами) про вищу освіту або про здобуття ступеня вищої освіти від двох або більше вищих навчальних закладів;

- *кредитна мобільність* - навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (без здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи), що будуть визнані у вищому навчальному закладі постійного місця навчання вітчизняного чи іноземного учасника освітнього процесу. При

цьому загальний період навчання для таких учасників за програмами кредитної мобільності залишається незмінним.

З аналізу джерел відомо, що у світовому масштабі академічна мобільність має системний, організований на рівні державної політики характер, в Україні вона спостерігається як спонтанне та індивідуальне явище.

С. Бака [1], спираючись на державні законодавчі документи щодо академічної мобільності зазначає, що нормативно-правові документи повинні визначати механізми створення та реформування всіх аспектів мобільності від організаційно-економічних аспектів до готовності укладення договорів про співпрацю.

На думку науковців В. Андрущенко та Д. Свириденка [1], академічна мобільність, з одного боку, є специфічним освітнім феноменом, асоційованим із процесами забезпечення взаємодії національних освітніх просторів, з іншого - є актуалізацією мобільності як метафори сучасного соціального розвитку. Цей факт ще раз підтверджує актуальність подальших досліджень феномену академічної мобільності не тільки в межах окремих дисциплін, але й у межах мультидисциплінарних досліджень, які, на думку авторів, здатні надати теоретичної обґрунтованості та, відповідно, упорядкованості і системності подальшим процесам імплементації ідей академічної мобільності у вітчизняному просторі вищої освіти.

Дослідження В. Бобрицької та Є. Суліми [4] свідчить про те, що створюється теоретичне підґрунтя для виокремлення основних досягнень у забезпеченні академічної мобільності у контексті болонських реформ. На думку дослідниць такими є:

- 1) розширення міжнародного академічного і студентського співтовариства;
- 2) поява нових перспектив розвитку людських ресурсів;
- 3) підвищення кар'єрних шансів випускників;
- 4) засвоєння освітніх програм, які не пропонують національні ЗВО;
- 5) гармонізація національних і міжнаціональних процесів забезпечення якості освіти;
- 6) суттєве просування у створенні відкритого, привабливого й конкурентоздатного Європейського простору вищої освіти.

За результатами розвідок із окресленого питання зроблені Г. Бондар [6] виділяє три види академічної мобільності студентів: просторову, віртуальну та комплексну (комбіновану). Просторова мобільність має на увазі очне навчання; віртуальна є зручною формою здійснення академічної мобільності засобами дистанційних технологій [23]; комплексна (комбінована) - очне навчання у ЗВО з використанням комунікаційних можливостей інформаційно-комп'ютерних технологій.

О. Козієвська [11] визначає чинниками, які стимулюють, і обмежують академічну мобільність: плата за навчання; рівень витрат на навчання; платоспроможність студентів. Здобувачі та їхні родини роблять раціональний вибір, попередньо оцінюючи співвідношення витрат і якості навчання в рідній країні та за кордоном.

Міжнародна академічна мобільність спрямована на досягнення таких цілей:

- брати участь у міжнародних інформаційних освітніх процесах, переймати нові ідеї або технології, включаючи ідеї, пов'язані з їх використанням;
- покращити викладацьку та адміністративну спроможність закладів освіти шляхом запозичення міжнародного досвіду (в тому числі і шляхом опитування та анкетування студентів-іноземців стосовно якості виконання закладом цих функцій);
- привернути і зберегти, навіть тимчасово, найталановитішу молодь для її самореалізації на користь країни-реципієнта;
- стати джерелом доходів для економіки та закладу освіти країни-реципієнта; допомагати країнам нарощувати науковий потенціал [12].

Як підсумок, познайомившись із деякими підходами науковців щодо академічної мобільності, можна стверджувати, що академічна мобільність відкриває перед студентами можливість здобувати нові знання, досвід і професійні навички в міжнародному освітньому

середовищі.

Вона сприяє розвитку наукового потенціалу та розширює горизонти професійного зростання.

Нижче вказано види і форми академічної мобільності, які реалізуються для здобувачів вищої освіти, які навчаються за предметною спеціальністю А4.08 Середня освіта (Фізика та астрономія) (див. табл. 1).

Таблиця 1.

№ п/п	Види	Форми
1.	Внутрішня академічна мобільність (в межах України):	- короткострокові навчальні або виробничі практики в інших педагогічних університетах України; - участь у спільних шкільних STEM-проектах або експериментах між різними регіонами; - курси чи модулі з астрономії або методики навчання фізики в інших навчальних закладах через систему ECTS.
2.	Міжнародна академічна мобільність:	- обмінні програми Erasmus+, DAAD (Німеччина), NAWA (Польща), Fulbright TEA (США); - навчання за подвійними дипломами у педагогічних або технічних університетах ЄС; - участь у міжнародних літніх школах з фізики, астрономії або STEM-освіти; - короткострокові стажування у наукових лабораторіях, планетаріях, обсерваторіях, центрах науки.
3.	Віртуальна академічна мобільність:	- дистанційні курси з фізики [8], астрофізики чи дидактики природничих наук на платформах Coursera, edX, FutureLearn; - онлайн-семінари з методики викладання фізики, організовані університетами ЄС або NASA Education; - участь у віртуальних лабораторіях (наприклад, PhET, Go-Lab, NASA Virtual Labs).
4.	Науково-дослідницька мобільність:	- виконання фрагмента кваліфікаційної роботи в партнерському університеті; - участь у міжнародних студентських наукових конференціях з фізики або астрономії; - спільні наукові проекти під керівництвом українських та іноземних науковців.
5.	Професійно-практична мобільність:	- педагогічні практики у школах інших країн (наприклад, за програмами eTwinning чи Erasmus+ School Exchange); - спільні освітні проекти з учителями фізики з інших держав; - участь у тренінгах або воркшопах для викладачів природничих наук.

Отже академічна мобільність для майбутніх учителів фізики та астрономії є дієвим інструментом професійного зростання, що дає можливість здобувати досвід у міжнародному та всеукраїнському освітньому просторі. Вона може бути реалізована через внутрішні, міжнародні, віртуальні, науково-дослідницькі та професійно-практичні форми, охоплюючи широкий спектр активностей: від навчання за програмами обміну (Erasmus+, DAAD) до стажувань у наукових лабораторіях і NASA.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Академічна мобільність майбутніх учителів фізики й астрономії розглядається як важливий чинник підвищення якості їхньої професійної підготовки, розвитку наукової культури та інтеграції у світовий освітній простір.

Реалізація різних форм мобільності - внутрішньої, міжнародної та віртуальної - сприяє формуванню інноваційного мислення, готовності до міжкультурної взаємодії та використання сучасних педагогічних технологій. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням дидактичних моделей упровадження мобільності у підготовку вчителів, а також з оцінюванням її впливу на професійну компетентність здобувачів освіти – майбутніх учителів фізики та астрономії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В., Свириденко Д. Академічна мобільність в українському просторі вищої освіти: реалії, виклики та перспективи розвитку. *Вища освіта України*, 2016. № 2. С. 5-11.
2. Бака С.В. Нормативно-правове забезпечення регулювання академічної мобільності в Україні. *Вісник національного університету цивільного захисту України*, 2018. Вип. 2(9). С. 264-276. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1240910>.
3. Бахов І.С. Академічна мобільність як чинник міжкультурної соціалізації студентів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка: збірник*. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. Вип. 14, Ч. 3. С. 122-127.
4. Бобрицька В.І. Професійна мобільність: контекст болонських реформ. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць*, 2013. № 19, С. 42-45.
5. Бобрицька В.І., Суліма Є.М. Забезпечення академічної мобільності: досягнення й нові виклики для Європейського простору вищої освіти. *Освітній дискурс: Збірник наукових праць / Голов. ред. О.П. Кивлюк*. Київ: «Видавництво «Гілея», 2019. Випуск 17 (10). С. 7-21.
6. Бондар Г. Академічна мобільність у контексті інновацій сучасної вищої професійної освіти. *Наукова колекція «InterConf»: Наукові цілі та задачі у XXI столітті (19-20 січня 2022 року)*, 2022. № 18(95). С. 226-232. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2022.022>.
7. Годован Ю.В., Ніколаєнко Н.О. Соціальна мобільність молоді як стратегічна складова політичної соціалізації молоді. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія: Політичні науки*, 2017. С. 76-78.
8. Заболотний В.Ф., Шут М.І., Моклюк М.О. Вивчення фізики в системі дистанційної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №3. Фізика і математика у вищій і середній школі. Зб. наукових праць*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. № 2. С. 123-125.
9. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 №1556-VII. *Поточна редакція від 22.09.2025*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
10. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII. *Поточна редакція від 22.09.2025*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
11. Козієвська О. Академічна мобільність: причини вибору навчання за кордоном. *Вища освіта України: теоретичний та науково методичний часопис*, 2013. №1. С. 88-97.
12. Коняхін Ю. Міжнародна академічна мобільність в закладах фахової передвищої освіти. *Інноватика у вихованні*, 2023. Випуск 17. С. 349-356.
13. Кремень В.Г. Національний освітній глосарій: вища освіта, 2-е вид., перероб. і доп., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.
14. Мартинок А.П., Губіна А.М. Академічна мобільність студентів як вагома складова інтернаціоналізації освіти. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*, 2024. Вип. 2. С. 35-43. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/>.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» №579 від 12 серпня 2015 р.
16. Прошкін В.В. Розвиток професійної мобільності учителів в умовах неформальної освіти. Сучасний науково-педагогічний дискурс у вирішенні освітніх проблем: колективна монографія; За науковою редакцією доктора педагогічних наук, професора С.Я. Харченка. Київ: Талком, 2021. С. 383-407.
17. Свириденко Д.Б. Академічна мобільність: відповідь на виклики глобалізації: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 279 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6418>.
18. Сушик О., Сушик І. Академічна мобільність українських студентів в історичній ретроспективі: витоки, напрями, мотиви. *Освітологія*, 2019. № 8. С. 8-18. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2019.8.818>.
19. Santwell B. Transnational mobility and international academic employment: Gatekeeping in an academic competition arena. *Minerva*. 2011. Volume 49 № 4. P. 25-445.
20. Cultural Mobility: A Manifesto. S. Greenblatt, I. Županov, R. Meyer-Kalkus et al. Cambridge University Press, 2009. 282.
21. Favell A. Migration, mobility and globaloney: metaphors and rhetoric in the sociology of globalization. *Global Networks*, 2001. 1(4). 389-398.

22. Guruz K. Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy: Revised and Updated Second Edition. SUNY Press, 2011. 463.
23. Kovalska K., Ivanenko L., Fabian M., Mokliuk M., Khoroshev O. Development factors and directions for improving distance learning in the higher education system of Ukraine. *Revista Eduweb*, 2023. 17(1). 42-51. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.01.5>.
24. Kumpikaite V., Duoba K. Developing core competencies: student mobility case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2013. 99. 828-834.
25. Radic G. The usage of information technology in the implementation of the Bologna Principle of the student mobility. *Journal of Information Technology and Applications*, 2011. Vol. 1. 1. 24-32.
26. Varghese N.V. Globalization of higher education and cross-border student mobility. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001579/157989e.pdf>

REFERENCES

1. Andrushchenko V., Svyrydenko D. Akademichna mobilnist v ukrainskomu prostori vyshchoi osvity: realii, vyklyky ta perspektyvy rozvytku. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 2016. 2. 5-11 [in Ukrainian].
2. Baka S.V. Normatyvno-pravove zabezpechennia rehuliuвання akademichnoi mobilnosti v Ukraini. *Visnyk natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy*, 2018. Vyp. 2(9). 264-276. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1240910> [in Ukrainian].
3. Bakhov I.S. Akademichna mobilnist yak chynnyk mizhkulturnoi sotsializatsii studentiv. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 11: Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika: zbirnyk*. K.: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 2012. Vyp. 14, Ch. 3. 122-127 [in Ukrainian].
4. Bobrytska V.I. Profesiina mobilnist: kontekst bolonskykh reform. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka. Pedahohika. Psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats*, 2013. 19, 42-45 [in Ukrainian].
5. Bobrytska V.I., Sulima Ye.M. Zabezpechennia akademichnoi mobilnosti: dosiahnennia y novi vyklyky dlia Yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity. *Osvitnii dyskurs: Zbirnyk naukovykh prats / Holov. red. O.P. Kyvliuk*. Kyiv: «Vydavnytstvo «Hileia», 2019. Vypusk 17 (10). 7-21 [in Ukrainian].
6. Bondar H. Akademichna mobilnist u konteksti innovatsii suchasnoi vyshchoi profesiinoi osvity. *Naukova kolektsiia «InterConf»: Naukovi tsili ta zadachi u KhKhI stolitti (19-20 sichnia 2022 roku)*, 2022. 18(95). 226-232. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2022.022> [in Ukrainian].
7. Hodovan Yu.V., Nikolaienko N.O. Sotsialna mobilnist molodi yak stratehichna skladova politychnoi sotsializatsii molodi. *Visnyk Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa. Seriya: Politychni nauky*, 2017. 76-78 [in Ukrainian].
8. Zabolotnyi V.F., Shut M.I., Mokliuk M.O. Vyvchennia fizyky v systemi dystantsiinoi osvity. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya №3. Fizyka i matematika u vyshchii i serednii shkoli. Zb. naukovykh prats*. Kyiv: NPU imeni M.P. Drahomanova, 2006. 2. 123-125 [in Ukrainian].
9. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01.07.2014 №1556-VII. Potochna redaktsiia vid 22.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05.09.2017 №2145-VIII. Potochna redaktsiia vid 22.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
11. Koziiivska O. Akademichna mobilnist: prychny vyboru navchannia za kordonom. *Vyshcha osvita Ukrainy: teoretychnyi ta naukovo metodychnyi chasopys*, 2013. 1. 88-97 [in Ukrainian].
12. Koniakhin Yu. Mizhnarodna akademichna mobilnist v zakladakh fakhovoi predvyshchoi osvity. *Innovatyka u vykhovanni*, 2023. Vypusk 17. 349-356 [in Ukrainian].
13. Kremen V.H. Natsionalnyi osvittii hlosarii: vyshcha osvita, 2-e vyd., pererob. i dop., Kyiv: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady», 2014. 100 [in Ukrainian].
14. Martyniuk A.P., Hubina A.M. Akademichna mobilnist studentiv yak vahoma skladova internatsionalizatsii osvity. *Akademichni studii. Seriya «Pedahohika»*, 2024. Vyp. 2. 35-43. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/> [in Ukrainian].
15. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist» №579 vid 12 serpnia 2015 r. [in Ukrainian].
16. Proshkin V.V. Rozvytok profesiinoi mobilnosti uchyteliv v umovakh neformalnoi osvity. Suchasnyi naukovo-pedahohichnyi dyskurs u vyrishenni osvitnikh problem: kolektyvna monohrafiia; Za naukovoju redaktsiieu doktora pedahohichnykh nauk, profesora S.Ya. Kharchenka. Kyiv: Talkom, 2021. 383-407 [in Ukrainian].
17. Svyrydenko D.B. Akademichna mobilnist: vidpovid na vyklyky hlobalizatsii: monohrafiia. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2014. 279. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6418> [in Ukrainian].
18. Sushyk O., Sushyk I. Akademichna mobilnist ukrainskykh studentiv v istorychnii retrospektyvi: vytky, napriamy, motyvy. *Osvitohiia*, 2019. 8. 8-18. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2019.8.818> [in Ukrainian].
19. Cantwell B. Transnational mobility and international academic employment: Gatekeeping in an academic competition arena. *Minerva*. 2011. Volume 49. 25-445.
20. Cultural Mobility: A Manifesto. S. Greenblatt, I. Županov, R. Meyer-Kalkus et al. Cambridge University

Press, 2009. 282.

21. Favell A. Migration, mobility and globaloney: metaphors and rhetoric in the sociology of globalization. *Global Networks*, 2001. 1(4). 389-398.

22. Guruz K. Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy: Revised and Updated Second Edition. SUNY Press, 2011. 463.

23. Kovalska K., Ivanenko L., Fabian M., Mokliuk M., Khoroshev O. Development factors and directions for improving distance learning in the higher education system of Ukraine. *Revista Eduweb*, 2023. 17(1). 42-51. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2023.17.01.5>.

24. Kumpikaite V., Duoba K. Developing core competencies: student mobility case. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 2013. 99. 828-834.

25. Radic G. The usage of information technology in the implementation of the Bologna Principle of the student mobility. *Journal of Information Technology and Applications*, 2011. Vol. 1. 1. 24-32.

26. Varghese N.V. Globalization of higher education and cross-border student mobility. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001579/157989e.pdf>.

Статтю надіслано до редколегії 13.03.2026р.
Статтю рекомендовано до друку 02.04.2026 р.